

країни призначення, зацікавлені в поповненні своїх людських ресурсів, активно створюють усі умови для того, щоб певні категорії переселенців залишилися назавжди. І чим довше триває війна, тим важче повертати громадян в Україну. Можливості ж нашої держави щодо захисту інтересів громадян за кордоном обмежені. Разом із тим, масова присутність громадян України в інших державах вимагає, щоб під час дипломатичних контактів з такими державами порушувалися питання не лише про надання військової та економічної допомоги, а й про соціальне становище українських біженців [5]. Інформаційна підтримка та юридичні консультації також є вкрай важливими для захисту прав біженців.

Використані джерела:

1. Офіційний сайт Національного інституту стратегічних досліджень. 2022. Українські біженці війни за кордоном. URL: <https://niss.gov.ua/news>.
2. Голос Америки. В яких країнах українці шукають притулок від війни? 2022. URL: <https://ukrainian.voanews.com>
3. Офіційний сайт Єврокомісії. 2022. Інформація для людей, які рятуються від війни. URL: <https://eu-solidarity-ukraine.ec.europa.eu>
4. Волинські новини. 2022. Як живуть українські біженці в країнах ЄС. URL: <https://www.volynnews.com>
5. Сайт офіційного представництва МОМ в Україні. URL: <https://ukraine.iom.int/uk>

Конюх Вікторія
Західноукраїнський національний університет
(науковий керівник: к.е.н., доцент,
доцент кафедри економіки та економічної теорії ЗУНУ
Лотиш О. Я.)

ВИКЛИКИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОЛІЙНОЇ ГАЛУЗІ В УКРАЇНІ

Ринок олії в Україні представлений потужними виробниками, яким належить близько 70 заводів із переробки соняшнику, базова потужність яких 1753,8 тис. т/міс (58 тис. т/добу). Україна займає перші місця у світі за її виробництвом та експортом із 2005 р.: країна лідирує на світовому ринку соняшникової олії – 32,1% у світовому виробництві та 56,1% у світовому експорті. Українська рослинна олія та готові рослинні жири продаються на 155 зарубіжних ринках: 93% загального обсягу експорту олії постачають у чотири основні регіони: Європу, Південно-Східну Азію, Азію та Близький Схід; 4%

надходжень дає експорт олії до країн Африки. На світовому ринку олії за перше місце серед постачальників до Індії Україна змагалася з росією, Аргентиною, Болгарією та Туреччиною. Конкуренцію на китайському ринку нашій країні склали росія, Казахстан, Болгарія та Аргентина. Серед країн ЄС у 2021 р. найбільшим імпортером стали Нідерланди. Серед постачальників до цієї країни конкурентами для України були Угорщина, Іспанія, Бельгія та Португалія. У 2021 р. Україна та росія контролювали 77% світового експорту олії, з них 48% від загальної частки відправленої за кордон олії належали Україні.

В умовах повномасштабної війни росії проти України загальний експорт соняшникової олії зменшився на 14%, при цьому відвантаження рафінованої олії зросло на 3,6%. Олійно-жирова галузь України змушена була частково переорієнтуватись з експорту сирової соняшникової олії на рафінований продукт під впливом сукупності факторів. Частка експорту рафінованої олії у загальному експорті олії сягнула рекордного значення та перевищила 11%. У структурі географії експорту відбулися зміни на користь країн ЄС, при цьому вдалося зберегти практично всі ринки збуту.

Попри активні бойові дії в окремих регіонах України потужностей для виробництва олії вистачає. Виробники вже зараз при переробці соняшнику орієнтуються на логістику – можливість збуту продукції. Зважаючи на ситуацію у країні, визначити, які заводи відновлять свою роботу після закінчення війни, неможливо. В Україні близько 18% потужностей із переробки соняшнику належать Kernel. Переважно заводи компанії розміщені в Кіровоградській, Харківській, Полтавській, Одеській та Миколаївській областях. Серед 9 підприємств виробника лише 4 знаходяться в областях без активних бойових дій та виробляють до 5,6 тис. т олії за добу.

Основними викликами в діяльності вітчизняних виробників олії під час війни є:

1. Частково зруйновані переробні потужності – з початком війни в регіонах із активними бойовими діями близько 34 потужності зупинили своє виробництво. Так, олійні заводи в Харківській та Одеській області припинили свою роботу на невизначений термін. Потужності зупинилися й у припортових містах: так, поблизу Маріуполя зупинився завод «Сателіт» китайської корпорації COFCO. Загалом підприємства в «гарячих» регіонах виробляли 29,3 тис. т продукції за добу. 20% потужностей, що знаходяться на територіях із активними бойовими діями, належали мультинаціональним компаніям Bunge, COFCO, Cargill, ADM, Glencore. Загалом на заводах вироблялося близько 14 тис. т олії за добу.

2. Ускладнення з логістикою та з паливно-мастильними матеріалами – порушення традиційних шляхів збуту та руйнування підприємств із

забезпечення паливно-мастильними матеріалами стали ланками ланцюга зростання роздрібних цін на продукти переробки соняшника. Ускладнення логістики привело до зростання її вартості.

3. Зростання вартості олії майже на 50% – якщо навесні в Україні роздрібна ціна на олію становила 60–70 грн./літр, то у супермаркетах ЄС соняшникова олія взагалі зникла з полиць, через неможливість експорту.

4. Переорієнтація основних покупців української олії на ринок росії. Згідно із даними, Українського клубу аграрного бізнесу (УКАБ), трьома головними покупцями української олії до 24 лютого 2022 р. були Індія, на яку припадав 31% експорту (1,9 млн тонн олії), Китай із часткою 20% (1,2 млн тонн) та Нідерланди, які імпортували 10% (0,6 млн тонн). У разі дефіциту на ринку продукції з України Індія та Китай, котрі не дуже категоричні щодо морального обличчя росії, без проблем переорієнтуються на російську олію.

На сьогодні ринок соняшnikової олії для України – дуже успішна модель, яка обов'язково відновить свій потенціал до воєнного рівня. У рамках цієї моделі навіть зменшення експорту через Чорноморські порти, а там були наливні термінали для соняшnikової олії, порівняно легко компенсувати постачанням через західний кордон України, включно із анонсованим будівництвом трубопроводу для транспортування олії. Такий проект дуже перспективний і він буде реалізований, тому що соняшnikова олія – це преміальний ринок, дуже затребуваний в Європі. Він здатний працювати за рахунок великої маржі. Соняшnikова олія повністю залежить від експортних можливостей. Близько 90% виробленої в Україні олії експортувалося, і майже весь обсяг вивозився морським шляхом. Після блокади портів переробна галузь зупинилася та ринок відновлюється з кожним місяцем. Обсяг виробництва та експорту олії збільшується, і якщо порти будуть працювати, то в новому сезоні потенціал її виробництва може скласти близько 5 млн т. Тобто якщо Україна втратила першість у виробництві соняшnikової олії в світі, то за умов роботи портів лідерство в її експорті може бути збережене. Але якщо порти будуть заблоковані, показники експорту будуть нижчими і можуть стати мінімальними за останні 7-10 років.

Використані джерела:

1. Фатальні ціни та відсутність можливостей – як по олійному ринку України б'є війна. URL: <https://elevatorist.com/blog/read/800-fatalni-tsini-ta-vidsutnist-mojlivostey--yak-po-oliynomu-rinku-ukrayini-bye-viyna> (дата звернення 04.10.2022).

2. Стало відомо, чи збереже Україна лідерство на світових ринках олійних. URL: <https://agronews.ua/news/stalo-vidomo-chy-zberezhe-ukrayina-liderstvo-na-svitovyh-rynках-olijnyh/> (дата звернення 02.10.2022).